

MORGENDIENST

zondag 28 december 2025, 1^e zondag na Kerst ('Onnozele kinderen')

Grote Kerk, Wildervank

voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom & mededelingen

DIENST VAN VOORBEREIDING

Intochtslied : Lied 8a: 1, 2, 3

Groet

Gebed voor de wereld¹

[voorganger:]

Een stem is gehoord in Rama,
een weeklacht,
een luide klacht;
Rachel weent om haar kinderen;
ze is ontroostbaar.

[voorganger:]

Een stem is gehoord in Rama,
een weeklacht,
een luide klacht;
Rachel weent om haar kinderen;
ze is ontroostbaar.

[voorganger:]

Een stem is gehoord in Rama,
een weeklacht,
een luide klacht;
Rachel weent om haar kinderen;
ze is ontroostbaar.

[voorganger:]

Een stem is gehoord in Rama,
een weeklacht,
een luide klacht;
Rachel weent om haar kinderen;
ze is ontroostbaar.

[stem uit kerk:]

En zovelen hebben gehuild als Rachel,
moeders van Israëel,
bevreesd voor hun zonen in Egypte,
bezorgd om hun kinderen in Babylon,
beroofd van hun familie in Auschwitz.
De moeders huilden.

[stem uit kerk:]

En zovelen huilen nog steeds,
moeders van onze wereld:
hun kinderen verdwenen in India,
hun families verhongeren in Soedan,
hun zonen plegen terreur in Syrië.
De moeders huilen.

[stem uit kerk:]

Zovelen huilen nog vandaag,
op heilige plaatsen:
want kinderen hebben geen leven in Bethlehem,
kinderen worden doodgeschoten in Gaza,
kinderen zijn misbruikt door dienaars van de Kerk.
De moeders huilen.

¹ Geïnspireerd door 'Women weeping' in: *Cloth For The Cradle* (Glasgow: Wild Goose Publications, 2002, 3^e druk) pag. 118-121.

God van genade,
Vader en Moeder van alle mensen,
u hoort de klacht en kent de pijn
van al uw mensenkinderen.
Bewaar hen in uw goedheid,
sterk hen met uw vrede,
en voedt in hen de hoop
dat vrede en gerechtigheid
toch zullen overwinnen.
Zo bidden wij
door Christus, onze Heer.
Amen.

Bemoediging²

God, u roept de dag aan het licht,
u leert de morgen om de aarde te wekken.
GROOT IS UW NAAM,
GROOT IS UW LIEFDE.

Voor u zal het vlakke land nog zingen,
de bomen in het veld klappen in de handen.
GROOT IS UW NAAM,
GROOT IS UW LIEFDE.

Voor u zullen de heersers der aarde nog buigen,
de armen en vervolgd en roepen vol vreugde:
GROOT IS UW NAAM,
GROOT IS UW LIEFDE.

Uw liefde en genade zullen altijd duren,
fris als de morgen, zeker als zonsopgang.
GROOT IS UW NAAM,
GROOT IS UW LIEFDE.

Glorialied : Lied 8a: 4, 5, 6

DIENST VAN HET WOORD

Gebied van de zondag

Ruimte voor de kinderen

Lezing uit het Oude Testament : Jeremia 31,15-17³

Zingen : *Psalm* 124: 1

Lezing uit het Nieuwe Testament : Matteüs 2,13-18⁴

Acclamatie

² Ontleend aan de 'Morning liturgy C'; A *Wee Worship Book* (Glasgow: Wild Goose Resource Group, 2004, 4e dr.) p25 – vrij vertaald, met (Jacques Brels) 'vlakke land' voor 'the valleys' en 'heersers der aarde' voor 'monarchs of the earth'.

³ [Naardense bijbel](#) (2024).

⁴ [Naardense bijbel](#) (2024).

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U!

Zingen : 'Een schreeuw klinkt' (Zingenderwijs 42 / t.: Jan Bosman; m.: Lied 753)

Preek

Kerst is voorbij, maar de engelen zijn nog niet weg. Een engel waarschuwt Jozef in de droom: 'Vlucht! Zoek asiel in Egypte!' De prachtige engelenzang van kerstnacht is alweer voorbij. Deze engel is weer gewoon een onheilsbode.

Ook zonder engel kunnen wij dat herkennen: in onze diepste dromen kan ook bij ons een alarm afgaan: 'Doe dat niet! Kies een andere uitweg!' Dromen komen niet altijd uit, maar ze kunnen ons zeker waarschuwen. Al moeten we leren dat in te zien.

In ieder geval neemt Jozef Maria en het kind mee naar Egypte. Daar zijn ze veilig buiten bereik van koning Herodes de Grote.⁵ Een heerser met een overtuigende staat van dienst als het gaat om kindermoord. Hij zag geen probleem om zijn eigen kinderen te laten vermoorden als hij dacht dat ze een bedreiging voor zijn macht vormden. Evengoed is er buiten de bijbel geen bewijs te vinden voor deze kindermoord waarover Matteüs vertelt.

Maar dat *Rachel weent om haar kinderen* is maar al te waar! In de tijd van Jezus evengoed als in onze tijd. Zelfs al kun je bij het verhaal van de kindermoord in Bethlehem historisch gezien vraagtekens zetten, dan nog is de geschiedenis overvol met kinderen die slachtoffer worden van oorlog en geweld. Dat *Rachel weent* is gewoon waar, toen en nu.

-

Heel de oudheid door waren kinderen oorlogsbuit en eindigden ze hun leven op z'n best als slaafjes. Sommigen hadden daarbij geluk en klommen op: Jozef werd onderkoning, Esther bracht het tot koningin. De meesten hadden een ellendig leven, dat vooral kort was. En in onze verlichte tijden? Wij kopen van alles dat door kinderen in erbarmelijke omstandigheden wordt geproduceerd. En het zijn vooral ook weer kinderen die zonder enige bescherming de enorme berg elektronisch afval uit de hele wereld in herbruikbare onderdelen breken.

Ooit gingen kinderen op weg naar het heilige land om het te bevrijden van de Saracenen. Die kinderkruistocht eindigde voor het merendeel op de schepen van Genuese slavenhandelaren. In dagen die velen van ons nog hebben meegemaakt zijn er een miljoen kinderen vermoord in concentratiekampen. Het kindermemorial in Jad Vasjem is daarvoor een indrukwekkend gedenkteken.

In 1948 betaalden opnieuw kinderen een forse rekening: duizenden Palestijnse kinderen werden verjaagd uit hun dorp of gedood. Maar ook duizenden Joodse kinderen werden

⁵ Om deze koning zal het hier gegaan zijn. Hij regeerde van 37-4 v.Chr. Als we de rekenfout in de christelijke kalender meetellen, werd Jezus geboren in 6 v.Chr. Verderop in het evangelie gaat het over diens opvolger, Herodes Antipas, die regeerde tot 39 n.Chr. Historische bronnen zijn overigens niet zelden onduidelijk of twijfelachtig. Dat geldt zeker voor de kindermoord in Bethlehem.

slachtoffer van wreedheden of jodenvervolgingen in Arabische landen. Tot op de huidige dag gaat dat door.

Vandaag in Bethlehem leven kinderen nog steeds in een vluchtelingenkamp. Ze worden daar zonder toekomst vastgehouden door de Israëlische bezetting, maar minstens even sterk door wat de Arabische buurlanden doen of juist nalaten.

Israëlische kinderen leven in vrijheid, maar worden steeds meer gevangenen van de eigen nationale ideologie en daarom doelwit van internationale uitsluiting. 'Cancelen' het dat tegenwoordig. Iedere jongere in Israël moet drie jaar in militaire dienst en

komt in situaties die wij ons niet voor kunnen stellen. Palestijnse jongeren groeien op met geweld en fanatisme en ook daarvan kunnen wij ons nauwelijks een beeld vormen.

-

En Rachel? De plaats waar traditioneel haar graf was, is veranderd in een fort. Joodse vrouwen die geen kinderen kunnen krijgen kunnen er alleen nog bidden onder zware militaire bewaking en Arabische vrouwen hebben helemaal geen toegang meer.

Rachel weent – dat is zeker.

Hoe kunnen wij iets doen om te voorkomen dat Rachel blijft huilen om haar kinderen? Want aan haar huilen komt ooit een einde. Jeremia zegt het:

zonen-en-dochters keren terug naar hun gebied. Maar wie keert terug? En hoe?

Volgens de Israëlische wet heeft iedere Jood ter wereld recht op 'terugkeer' naar de staat Israël. (Dat geldt overigens niet voor messiasbelijdende Joden.) Palestijnse vluchtelingen claimen nog altijd hun recht op terugkeer naar de dorpen waaruit zij in 1948 verjaagd zijn. Maar kan een Russische Jood wiens familie al sinds eeuwen daar woont en niet eens Hebreeuws spreekt, 'terugkeren' naar Israël? En kunnen Amerikaanse Joden 'terugkeren' door agressief te koloniseren op de West Bank? Aan de andere kant: hoe kunnen Palestijnen terugkeer verwachten naar huizen en dorpen die allang niet meer bestaan? En in hoeverre worden zij op cynische wijze gebruikt als pionnen in het machtsspel van Arabische landen?

Intussen heeft Poetin naar schatting 20.000 Oekraïense kinderen gedeporteerd naar 'heropvoedingskampen' in Rusland. Zij moeten hun eigen taal, hun eigen geboortegrond en hun geschiedenis vergeten en modelburgers van Rusland worden. Daarvoor bestaat er een koude technische term: etnische zuivering. Maar *Rachel weent* erover.

Beide partijen In Israël en Palestina proberen voortdurend de wereld te overtuigen van hun gelijk, hun *exclusieve* gelijk dat het gelijk van de ander uitwist. Ondertussen worden de kinderen meegezogen in het machtsdenken van wie de sterkste partij lijkt te zijn, of in het

fanatisme van wie zich enkel slachtoffer wanen. Er zijn maar een paar stemmen die het wagen een andere weg te kiezen.

De Hand-in-Hand-scholen⁶ voeden al tientallen jaren Joodse en Arabische kinderen samen op. Vier scholen zijn er nu en meerdere zijn in oprichting. De school in Jeruzalem werd nog bezocht door paus Franciscus en in vriendelijker tijden nodigde president Obama kinderen van de school uit om op het Witte Huis de *Chanoeka*-lampen aan te steken. Dat is pas licht in de duisternis.

Ten oosten van Jeruzalem ligt het dorp Neve Shalom – Wahat-as-Salam.⁷ ‘Oase van vrede’ betekent dat, naar de woorden van Jesaja.⁸ Het werd gesticht door een dominicaner pater in de jaren ‘70. Joden en Arabieren hebben daar samen van het woeste niemandsland een vruchtbare nederzetting gemaakt. Jongeren van beide bevolkingsgroepen werken hier samen, meestal voor het eerst in hun leven.

De stichting Musalaha, opgezet door een Palestijnse christen, stuurt al vele jaren lang Palestijnse en Israëliische jongeren samen de woestijn in voor trektochten.⁹ Voor bijna allemaal is dat de eerste keer in hun leven dat ze mensen ‘van de andere partij’ ontmoeten. Zo leren ze elkaar en zichzelf op indringende wijze kennen.

Dit zijn zomaar drie voorbeelden. Bij alle drie leren kinderen en jongeren wat het is om terug te keren naar hun gebied. Want ze leren dat heel het land van allemaal is. En dat ze daar samen iets van zullen moeten maken. Alle drie de voorbeelden moet je opzoeken. Ze halen zelden de voorpagina’s en het lijken maar kleine vaspitten temidden van alle geweld en machtsvertoon.

Maar als Rachel ergens van zou kunnen lachen, dan is het dit: te zien hoe jonge mensen van jongs af aan leren grenzen te doorbreken. Eens zal de dag komen dat de betonnen muren rond Bethlehem en om Rachels graf heen weer gesloopt worden. Dat lijkt onvoorstelbaar. Maar welke muur heeft het ooit echt lang uitgehouden? De muur van Hadrianus? De Chinese muur? De Berlijnse muur? Geen van alle. Restanten worden nu bewaakt als musea.

Jeremia was een profeet met een grote somberheid. Maar juist hij komt uit bij de hoop dat de jongeren zullen terugkeren naar hun gebied. En daar in vrede zullen leven. Wij moeten geloven, hopen, liefhebben – en vooral de juiste initiatieven ondersteunen.

Amen.

Orgelspel

Zingen : Lied 91a: 1, 3

DIENST VAN HET ANTWOORD

⁶ Zie [website](#).

⁷ Zie [website](#).

⁸ [Jesaja 32,18](#).

⁹ Zie [website](#).

Collecte

Gebeden

Onze Vader

Slotlied : *ELB* 103: 1, 4

Zegen